

SVENSKA CELIAKIFÖRBUNDET

2023-06-29

Svenska Celiakiförbundet
Madeleine Hedberg, förbundsordförande
Magnus Filipsson, generalsekreterare

Socialminister Jakob Forssmed
Socialdepartementet

Den medicinska behandlingen vid celiaki måste subventioneras

Barn och vuxna med celiaki ska ha rätt till säker och näringsrik medicinering med glutenfria specialprodukter, utan oskäliga merkostnader som försvårar behandlingen, och med garanterad tillgång på de förskrivna produkterna, överallt i landet.

Merkostnaderna för den medicinska glutenfria nutritionsbehandlingen hindrar idag personer med celiaki från en ändamålsenlig behandling av sjukdomen. Barn och vuxna med den allvarliga, kroniska och autoimmuna sjukdomen celiaki får i Sverige betala sin dyra medicinska och livslånga nutritionsbehandling själva. Med kraftigt ökade livsmedelspriser under det senaste dryga året har situationen blivit ohållbar för många familjer, som utöver dyr medicinsk behandling mot celiaki har samma kostnadsökningar som alla andra i samhället.

Svenska Celiakiförbundet har samlat in 5900 namnunderskrifter från enskilda personer som upplever att situationen inte längre är hållbar, och kräver att regeringen nu agerar för att alla med celiaki ska kunna få en näringsrik, varierad och hälsosam glutenfri nutritionsbehandling för den kroniska autoimmuna sjukdomen celiaki.

Sjukdomen Celiaki

Celiaki är en allvarlig autoimmun och kronisk sjukdom som drabbar mellan 1 och 3% av alla svenskar. I dagsläget är enda behandlingen en strikt glutenfri kost, som förskrivs av läkare i samband med diagnos.

I snitt tar det 10 år från symptomdebut och inledande läkarbesök till dess diagnos ställs, och även för barn tar det ofta flera år att få diagnos, och läkares ordination om glutenfri kost.

Risken för följsjukdomar ökar kraftigt om en person med celiaki regelbundet får i sig gluten, men med en strikt glutenfri, näringsriktig kost går det att minska både symptom och riskerna för följsjukdomar. Den glutenfria dieten har brist på flera näringsämnen, bland annat från fullkorn. Det är därför av största vikt att alla med celiaki har möjlighet att äta en balanserad, varierad och näringsriktig glutenfri kostbehandling, för att minska symptom och risker för ohälsa.

Den glutenfria maten är medicin, och ska subventioneras

Glutenfria livsmedel likställs redan med medicin och subventioneras i viss utsträckning som läkemedelsförmån, men enligt läkemedelsförmånslagen (2002:160) gäller subventionen enbart för barn under 16 år. Subventionen fungerar i dag dåligt i flera regioner, och är för närvarande under utredning (Dir. 2022:97). Sveriges Kommuner och Regioner har vid minst ett tillfälle till Socialdepartementet framfört önskemål om att befintlig subvention tas bort i sin helhet.

Svenska Celiakiförbundet anser dock att den befintliga subventionen måste utökas för att även gälla personer som fyllt 16 år. Det innebär att glutenfria livsmedel måste likställas med medicin även för personer över 16 år.

Liksom annan subventionerad medicin är produkterna väldigt dyra att köpa i butik. I *SOU 1999:114 Mat som medicin* framhålls vikten av att medicinen (maten) subventioneras på ett sätt som motsvarar subventionen för annan medicin.

Många andra sjukdomar kräver medicinsk behandling med livsmedel av olika slag, och dessa livsmedel jämställs som regel med läkemedel, och finns subventionerade för förskrivning av läkare, dietist eller annan behörig vårdpersonal. Personer med celiaki ska inte särbehandlas negativt.

Priserna på glutenfritt skapar allvarliga problem för de kroniskt sjuka

I dagens läge, med kraftigt ökade livsmedelspriser, blir merkostnaden för den glutenfria kostbehandlingen så pass hög att det är svårt för många sjuka att köpa en näringsriktig glutenfri kost.

I snitt är kostnaden för glutenfria produkter ca 150% högre jämfört med motsvarande glutenhaltiga produkter, och för många produkter kan merkostnaden vara långt högre.

Glutenfria livsmedel har, enligt uppgifter från Matpriskollen.se, ökat med 17 % under perioden februari 2022 – februari 2023, samtidigt som livsmedel generellt ökade med 20 %. Om detta översätts till kronor och ören för samma period innebär det dock att:

- en glutenfri müsli med ett kilopris på 160 kronor år 2022 har ökat i pris med 32 kronor,
- en glutenhaltig "vanlig" müsli med kilopris på 55 kronor år 2022 ökade i pris med bara 11 kronor

Personer med celiaki får alltså prisökningar på upp till flera hundra procent mer än den som kan äta gluten.

Tillgången på glutenfria speciallivsmedel måste säkras

Dagens utbud i butik styrs av tillgång och efterfrågan, och personer med celiaki är därför beroende av att andra handlar glutenfritt i samma butik. Är det enbart en eller några stycken kunder som köper glutenfritt minskar utbudet snabbt, och tillgången på den livsnödvändiga medicinen begränsas kraftigt och märkbart.

Över 2 500 av Svenska Celiakiförbundets medlemmar och följare i sociala medier besvarade den 15-20 juni 2023 en enkät om ökade matpriser och tillgång på glutenfria produkter.

- 66 % uppger att de glutenfria produkterna ibland eller ofta är slut i hyllan när de ska handla.
- 27 % uppger att det är svårt att få tag i de produkter de vill/brukar köpa.
- 14 % uppger att utbudet har minskat det senaste året.

Alla med celiaki ska kunna behandla sin sjukdom

Svenska Celiakiförbundet uppmanar härmed Socialministern att skyndsamt agera för att barn och vuxna med celiaki får säker tillgång till sin medicinska glutenfria kostbehandling, utan oskäliga merkostnader, och med säker tillgång på produkterna.

Glutenfria speciallivsmedel ska subventioneras som annan medicinsk behandling, och rymmas inom Läkemedelsförmånen.

Det som måste göras för att säkra att alla med celiaki ska få möjlighet till en ändamålsenlig behandling av sin kroniska sjukdom är att:

- Glutenfria speciallivsmedel jämställs med medicin för samtliga personer med celiaki, inte enbart för de under 16 år.
- Glutenfria speciallivsmedel subventioneras för alla med celiaki. Inte enbart för de under 16 år.
- Subventionen av glutenfria speciallivsmedel ska fungera likvärdigt i alla regioner, möjligheten att behandla den livslånga sjukdomen celiaki ska inte bero på bostadsort eller postnummer.

Madeleine Hedberg
Förbundsordförande

Magnus Filipsson
Generalsekreterare

Kontaktperson:

Linus Engqvist Richert
Ombudsman & ansvarig för påverkansarbete
Svenska Celiakiförbundet

linus.engqvist.richert@celiaki.se
072-888 66 58